

Urpo Harva

Pedagogiikka, andragogiikka ja kasvatus

Harva, Urpo, 1981. *Pedagogiikka, andragogiikka ja kasvatus. Aikuiskasvatus 1,2, 44—45.* — Artikkelissa analysoidaan andragogiikka ja pedagogiikka -käsitteitä sekä niiden käyttöä. Siinä tehdään myös ero aikuisten opettamisen peruskäsitteiden aikuiskoulutuksen ja aikuiskasvatuksen välille.

Kreikan sana *pais*, gen. *paidos*, tarkoittaa a) poikaa ja b) tyttöä, siis c) nuorta. *Paidagōgo's* oli (tavallisesti) sivistynyt orja, joka vei pojan kouluun ja piti hänestä siellä huolta (tyttöjä ei antiikin Kreikassa pantu kouluun). Sanan jälkimmäinen osa tulee verbistä *agein*, joka merkitsee johdattamista, kasvattamista. *Paidagōgia* on pojan johdattamista, kasvattamista, *paidagōgikē tekhnē* on siinä tarvittavaa tekniikkaa, taitoa eli tiedettä.

Yhteiskunnallisista oloista johtuen *paidagōgia* kohdistui aluksi vain nuoriin ja nimenomaan poikiin. Mutta esim. jo Platonilla *paidēia* tarkoittaa kummankin sukupuolen, ihmisen, elinikäistä kasvattamista.

Pedagogiikka on tarkoittanut viime vuosikymmeniin asti yleensä nuorten kasvattamista koskevaa oppia, kuten näkyy esim. yliopistojen pedagogiikan (kasvatusopin, kasvatus-tieteen) kurssivaatimuksista. Platonista alkaen monet suuret pedagogit, mm. Comenius, ovat puhuneet myös aikuisten kasvattamisesta. Tällä vuosisadalla on ruvettu kehittämään erityisesti aikuisten kasvattamista käsittelevää oppia. Jo Herbart käytti siitä nimeä andragogiikka. Termin tarpeellisuutta ovat monet tutkijat puoltaneet, mm. H. Hanselmann teoksessaan *Andragogik* (1951).

Andragogiikka-sana on muodostettu kreikasta analogisesti pedagogiikka-sanan kanssa. *Aner*, gen. *andros*, tarkoittaa a) miestä ja b) aikuista ihmistä. Andragogia on aikuisen kasvattamista, andragogi on aikuisten kasvattaja. Olen käyttänyt myös sanaa androdidaktiikka.

Andragogiikka-sana ei ole tullut kovin yleiseen käyttöön. Sitä käytetään kuitenkin runsaasti esim. Hollannissa (Amsterdamin yliopistossa on andragogiikan laitos) sekä sosialistisissa maissa, varsinkin Jugoslaviassa.

Kuten sanotusta näkyy andragogiikka-sana on filologisesti hyvä ja kunniallisesti syntynyt.

Sanotaan, että kasvatus on yhtenäinen kokonaisuus läpi elämän (lifelong integrated education), joten ei ole syytä puhua erityisestä ai-

kuisten kasvatuksesta, andragogiasta, ja sitä käsittelevästä opista, andragogiikasta. Tosiasia kumminkin on, että ihmiselämä sekä biopsykologisesti että sosiologisesti tarkasteltuna jakaantuu kahteen pääperiodiin, nuoruuteen ja aikuisuuteen, ja että vastaavasti nuoreen ja aikuisen kohdistuva kasvatus on luonteeltaan erilaista mm. tavoitteiden ja metodien suhteen. Kokemus on alusta alkaen osoittanut, että nuoria ja aikuisia varten pitää olla eri kasvatusinstituutit. Yhä selvemmäksi on käynyt, että kumpaakin ryhmää varten on koulutettava erilaiset opettajat.

Tämän erilaisuuden näkeminen ei tietenkään estä näkemästä kasvatusta elinikäisenä prosessina.

Nuorten kasvatukseen on yhtenä muotona kuulunut ja kuuluu koulu ja koulutus. Myös aikuisia voidaan ja pitääkin kouluttaa, siis antaa aikuiskoulutusta. Mutta humanistiseen ihmiskäsitykseen ja demokratiaan nojaten vastustan sitä pyrkimystä, että aikuiskasvatus su-pistetaan koulutukseksi, mihin viittaa aikuiskasvatus-sanan syrjäyttäminen sanalla aikuiskoulutus.

Koulu (ja siihen rinnastettavat kurssit) on formaalista toimintaa määrättyine kestoineen, tavoitteineen ja todistuksineen, jotka tuovat määrätyn pätevyuden. Koulu on viranomaisen käsissä, ei lasten ja opettajien. Se osa aikuiskasvatuksesta, jota sanotaan vapaaksi sivistystyöksi, on ytimeltään informaalista toimintaa eikä koulutusta. Se on tai sen ainakin pitäisi olla opiskelijoiden ja heidän opettajiensa käsissä, siis autonomista.

Jos aikuiskoulutus-sanan käyttö pro aikuiskasvatus ei tähtää vapaan sivistystyön, informaalisen aikuiskasvatuksen, syrjimiseen, on kysymyksessä kielellinen huolimattomuus. Missään muussa tuntemassani kielessä aikuiskasvatusta ei nimitetä koulu-sanasta johdetulla termillä, vaan käytetään esim. sanaa education, Bildung, utbildning, dannelse. Elinikäinen koulutus on käsite -monstrumi. Jo Platon

tähdensi, että kasvatuksen pitää alkaa ei vain kehdosta vaan kohdusta. Tänään tiedämme yksityiskohtaisemmin prenataalisen kasvatuksen merkityksen. Joka kuuntelee kiellemme geniusta, havaitsee, kuinka mieletöntä on puhua

sikiön koulutuksesta. Sikiön kasvatuksesta (tietenkin vain äidin kautta) sitä vastoin voimme puhua, sillä missä on kasvamista, siinä — ja vain siinä — on tai ainakin voi olla sijaa kasvatukselle.